

katsauksia

Unesco muodollisesti yksimielinen

YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO piti marras-joulukuun vaihteessa Pariisissa ylimääräisen yleiskokouksen, joka kokousteknisesti sujui yhteisymmärryksen, konsensuksen, merkeissä. Yleiskokouksessa vahvistettiin järjestön keskipitkän aikavälin toimintaohjelma vuosille 1984-1989. KTS-suunnitelma on pohjana järjestön kaksivuotisohjelmille, joista seuraava, vuosia 1984-85 koskeva, tulee käsittelyyn ensi syksynä pidettävässä varsinaisessa yleiskokouksessa.

Huolimatta kokoustekniikalla ylläpidetystä yhteisymmärryksestä ylimääräinen yleiskokous osoitti selvästi, että kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin varjolla UNESCOa edelleen käytetään räikeään ideologisen taistelun foorumina. UNESCO:n toiminnassa 1970-luvun offensiivinen vaihe on ohi. Tämän vuosikymmenen järjestö aloittaa puolustuskannalla.

Eräänlaiseksi puolustustaktiikaksi onkin tullut yllämainitussa ylimääräisessä yleiskokouksessa noudatettu tiukka kokoustekniikka. Sen turvin pääjohtajan laatimat päätöslauselmaluonnokset pyrittiin ajamaan läpi mahdollisimman vähäisin muutoksin. Keskusteluaikeat pidettiin kiireinä, substanssikeskusteluja ei sallittu, tärkeitä ratkaisuja löyettiin lukkoon aamuyön varhaisina tunteina. Jo kokouksen tavanomaista lyhyempi kesto, kaksi viikkoa normaalin viiden sijasta, vaikutti samaan suuntaan.

UNESCO:n pääjohtaja, senegalilainen Amadou Mahtar M'Bow onnistui puheenjohtajiston tuella pitämään Pariisin kokouksen muodollisesti yksimielisenä. Tässä mielessä UNESCO:n itsepuolustus onnistui ja ainakin osa 1970-luvun offensiivisen vaiheen tuloksista onnistuttiin siirtämään tälle vuosikymmenelle.

Muodollisen yksimielisyyden takana kytee kuitenkin edelleen vakava kriisi. UNESCO:n toiminnassa viime vuosikymmenellä tiedonvälitykseen liittyvät kysymykset olivat keskeisesti esillä. Nyt pidetty ylimääräinen yleiskokous pakottaa kysymään, voiko UNESCO tällä vuosikymmenellä saada mitään myönteistä aikaan kansainvälisten viestintäjärjestelmien tutkimisessa ja kehittämisessä. Tältä osin kriisin vakavuutta havainnollistaa se, että tiedonvälityksen sisällöstä puhumisen osoitettiin Pariisin kokouksessa poliittisesti liian "kuumaksi" kysymykseksi.

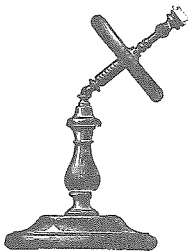
Suomen kannanottojen valmistelu KTS-luonnokseen käy myös esimerkkinä, miten ahdas UNESCO:n liikkumavara tiedonvälityskysymyksissä on. Suomen UNESCO-toimikunnan tiedotusjaosto valmisti alkusyksystä kannanoton KTS-luonnoksen kolmannen osaan, jossa käsiteltiin tiedonvälityksen roolia. Kannanotossa (päivätty 16.9.1982) kiinnitettiin mm. huomiota siihen, ettei kommunikatio-ohjelman keskeisten strategisten periaatteiden joukossa lainkaan mainittu tiedotusvälineiden merkitystä maailman suurten ongelmien ratkaisemisessa. Tällaisina ongelmina voidaan mainita esim. rauhan ja aseidenriisunnan edistäminen.

Pian kannanoton valmistelun jälkeen jaosto sai terveisiä UNESCO:n toimeenpanevan neuvoston istun-

ö. Näiden nuorten henkilöiden poliittinen menestys 1970-luvun ja 80-luvun alun Suomessa se-
litty ja tulee ymmärrettäväksi kapitalistisen
talousjärjestelmän ja siihen liittyvän ns. por-
varillisen demokratian seuraavilla yleisillä
piirteillä ja suomalaisen variantin erikoispiir-
teillä:

Korostan kahta asiaa. Tällainen analyttinen
'lukemisen' tapa eli purkaminen tekee tavallaan
väkivaltaa itse ohjelmalle visuaalis-verbaalis-
auditiivisena kokonaisuutena; purkamisen tulos
ei ole sama kuin *Uurmilla tavataan* itse. Tämä
koskee kuitenkin *jokaista* ajateltavissa olevaa
kyseisen ohjelman 'lukemisen' tapaa. Toiseksi
nuo muutamat esimerkkilauseeni on tarkoitettu
osoittamaan, että ohjelmasta saa irti monenta-
soisia lauseita pintaempiirisistä ja helposti
testattavista (a jne.) 'syvällisiin' lauseisiin,
joiden oikeellisuuden tutkiminen on mitä vaate-
liainta henkistä työtä (lopulta ö). Kuitenkin
tämä työ on periaatteessa ja tässä tapauksessa
ilmeisesti käytännössäkin mahdollista tehdä -
aivan "niiniluotolaisittain".

Luulen muuten - olematta suomalaisen politi-
iikan, saati nuorten poliitikkojen erikoisa-
siantuntija - että ohjelman tiedollinen ja näke-
myksellinen pohja on verraten pitävä.²

Kaltevassa asennossa
pyörivä hyrrä.

2. Mitään empiiristä näyttöä ei ole siitä,
että juuri *Uurmilla tavataan* olisi saanut syn-
nytettyä yhteiskunnallisia ristiriitoja katso-
jien omakohtaiseen kokemukseen tavalla, joka
poikkeaa muiden politiikkaa koskevien tv-ohjel-
mien - esimerkiksi ainakin tietäntyyppisten tv-
uutisten - aikaansaannoksista. Mitään empiiris-
tä tutkimusta tämän ohjelman vastaanotosta ja
vaikutuksista K. Pietilä ei ole yrittänytään
tehdä, ja hänen teoreettinen kokonaisnäkömyksen-
sä, jonka pohjalta hän tekee *spekulatiiviset*
tulkintansa puheena olevan ohjelman otaksutuis-
ta vaikutuksista, on yhtä haavoittuva kuin 'prak-
sismi-subjektivismiin' kokonaisteoria ongelmalli-
sine ontologioineen ym. on.

Voidaanhan ajatella että *Uurmilla tavataan*
erityisesti viehätti niitä, jotka ovat pisimmäl-
le vieraantuneet meidän poliittisesta järjestel-
mästämme. Toisaalta on mahdollista, että poli-
tiikkaa koskevat tv-ohjelmat - tämä mukaan lu-
kien - kiinnostavat heitä tavallista vähemmän,
he eivät halua niitä katsoa. Spekulaatioita
riittää. Niin ikään voidaan ajatella, että *Uur-
milla tavataan* -ohjelman montaaširatkaisut ihas-
tuttivat niitä, jotka ovat eniten kyllästyneitä
useimpien tv-dokumenttien niin kuin tv-uutisten
kieltämättä kaavamaiseen muotokieleeseen. Mutta yh-
tä lailla on mahdollista, että nuo montaaširat-
kaisut koettiin yleisesti epäkorrekteiksi ja nii-
den ainoa selkeä vaikutus oli haastateltuja kan-
sanedustajia kohtaan tunnetun aiemmin vähäisen
sympatian kasvaminen. Spekulaatioita riittää lo-
puttomiin, ja siksi spekulaatio on varsin epä-
ekonominen tutkimusmenetelmä.

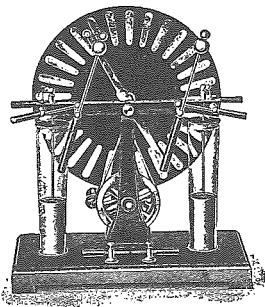
Mutta ilman spekulointejakin voidaan sanoa,
että jos ajatellaan suomalaisen politiikan ns.
reaalitodellisuutta, *Uurmilla tavataan* ei tie-
tenkään ollut sitä. Se *ei ollut* eduskunnan is-
tunto, se *ei ollut* hallituksen istunto, se *ei*
ollut presidentin esittely, se *ei ollut* tulevia
päätöksiä ennakoiva suljettu kokous suljetussa
kabinetissa. Tämä politiikan reaalitodellisuus
pysyi yhtä "tuonpuoleisena" tämän ohjelman esit-
tämisen aikana kuin se oli sitä ennen, ja yhtä
"tuonpuoleiseksi" jäi, kun puheena oleva ohjel-
ma päättyi ja kuuluttaja enemmän tai vähemmän
hymyillen ilmoitti seuraavan ohjelman alkavan.

3. Mitään empiiristä näyttöä ei ole siitä, että juuri *Uurnilla tavataan* olisi muka ollut osallistumista sellaiseen yhteiskunnalliseen prosessiin, joka tähtäisi ohjelman akuutiksi tekemän ristiriitatilanteen laukaisemiseen. Jos taas 'praksismi-subjektivismiin' kokonaisteorias- ta deduktiivisesti voidaan johtaa tuollaista näyttöä, se on yhtä haavoittuvaa kuin itse kokonaisteoria, jota edellä jo arvioin.

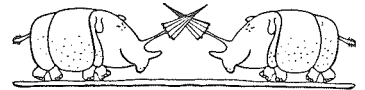
Uurnilla tavataan oli kuvia politiikasta; se ei saattanut politiikkaa missään rationaalises- sa mielessä enempää individuaaliseen kuin kollek- tiiviseenkaan kontrolliin - ei sen enempää kuin muutkaan politiikkaa koskevat tv-ohjelmat, esim. ainakin tietäntyyppiset tv-uutiset kykenivät tekemään. Ei voida osoittaa suomalaisen politiikan hievahtaneenkaan *Uurnilla tavataan* -ohjelman seurauksena.

Ja nyt apropos "tuonpuoleisuus", yksi lähtö- kohtamme. Katsojien kannalta puheena olevan oh- jelman oli tehnyt *tuonpuoleinen voima*, ellei nyt suorastaan ihan kristinuskon Jumalan kaltainen, niin tuonpuoleinen kuitenkin. Tuo kasvoton muu- tamasta tv-toimittajasta ja koko tiimistä koos- tuva voima oli tehnyt käsikirjoituksen, hoitanut kuvaukset, etsinyt sopivan pätkän Mikko Niskasen *Kahdeksasta surmanluodista*, haastatellut poliit- tikot, määrännyt, pannaanko haastattelu poikki vai eikö panna, hoitanut montaašit - huom!, myös montaašit! - harjoittanut näyttelijät, laulat- tanut laulut jne.

Tässä tapauksessa tuonpuoleinen voima oli kekseliäs, taitava, loistavimmillaan nerokas. Näin ilmeni Jumalan valtasuruus aivan teologi- sen perusideologian parhaan perinteen mukaan.

Whimshurstin influenssikone.

keskustelua

Eikö *Uurnilla tavataan* sitten minusta lain- kaan poikennut muista politiikkaa koskevasta tv-ohjelmista? Toki se poikkesi, se poikkesi tuoreudessaan, reippaissa leikkaus- ym. ratkai- suissaan ja rikkaassa muotokielessään useimmis- ta niistä edukseen. Mutta se ei murtautunut niitä joukkotiedotuksen ja yleisön suhteita säätele- viä peruslainalaisuuksia, jotka eivät nykyisel- lä joukkotiedotusteknologialla ja -tekniikalla eivätkä nykyisen teollistuneen yhteiskunnan val- tasuhdemuodon - niin kapitalistisen kuin sosia- listisen valtasuhdemuodon, näin arvelen - puit- teissa ole murrettavissa.

Työryhmän (1981) kohtalokkaaksi virheeksi jää, että se työntää tv- ja vähän radiouutistenkin ti- liin sen, minkä pitäisi panna koko joukkotiedo- tuksen tiliin - ja sitäkin työryhmä lioittelee.³ K. Pietilän harhaksi jää, että hän kannattajineen kutsuu tietynlaisia - Suomessa suhteellisen har- vinaisia mutta tv-dokumentin ja filmin historias- sa toki tuttuja - muotokieliratkaisuja ns. uudek- si journalismiksi, ikään kuin nuo muotokielirat- kaisut tekisivät tietynmuotoisen journalismin ilmiöksi *sui generis*.

Kyseessä on fetišsin palvonta. Otanpa sii- tä toisen esimerkin. Hellman (1983) arvioi eräs- tä uutta kirjaa näin: "Myönteistä kirjassa kui- tenkin on se, että se ei yritä opettaa vaan ai- noastaan virittää". Tämä *virittäminen* (vrt. Piispa 1982) on analoginen ns. uuden journalis- min illuusiolle; enempää Hellman kuin Piispa- kaan eivät oivalla virittämisen olevan 'vain' opettamisen erikoistapaus.

Pertti Hemäus

Viitteet

¹K. Pietilän (ema., 122) mukaan *Uurnilla tava- taan* "ei tähdännyt tiedon levittämiseen", mutta minusta se tähtäsi *muun muassa* siihen - toki muuhunkin, mutta myös tiedon levittämiseen. Ai- van artikkelinsa lopussa hän toisaalta tekee kiintoisan myönnytyksen: "tieto todellisuudesta oli sille (puheena olevalle ohjelmalle, PH-s) en-

siarvoisen tärkeää sinä aineksena, jonka pohjalta se lähti kehittämään auki hallitusmuodon 2 §:n latenttia ristiriitaa". Ilman mitään tietoa todellisuudesta - reaalityodellisuudestakin, ei vain subjektiivisista merkityksistä - ei mitään journalismia synny; luulen että me yhdessä K. Pietilän kanssa voisimme jonkinlaisena välitilinpäättökseenä allekirjoittaa tämän teesin.

²Jos luulisin toisin, en tietenkään olisi voinut ottaa puheena olevaan ohjelmaan niin myönteistä kantaa kuin olen ottanut (Hemänuus ja K. Pietilä 1982, 94, 103, 168-169 ja 253).

³K. Pietilän mukaan "on tietysti mahdollista, ettei mikään muu ole mahdollistakaan - että joukkoviestinnän hallitsevana muotona on ja pystyy periaatteessakin 'tiedonvälitys todellisuudesta', pimeänä puolenaan ideologinen yhteiskunnallistaminen" (K. Pietilä 1982, 109-110). Tähän voidaan vastata, että vain kokonaan toisenlainen joukko-

tiedotusteknologia ja -tekniikka yhdessä kokonaan toisenlaisen yhteiskuntamuodon kanssa voisi - edes periaatteessa - muuttaa ns. uuden journalismin visiot ja illuusiot tosiksi.

Lähteet

- HELLMAN, Heikki. Tyttöjen albumi? *Helsingin Sanomat*, 6.2.1983.
- HEMÄNUS, P. & PIETILÄ, K. *Seitsemän erää journalismista*. Tampere, Vastapaino, 1982.
- NIINILUOTO, Ilkka. Realismi vs. praksismi: reu-nahuomautuksia keskusteluun marxilaisen tiedotusopin tutkimusperinteistä. *Tiede & edistys*, 7 (2), 1982, 139-51.
- PIETILÄ, Kauko. Ajankohtais-tv:n kaksi ulottuvuutta. *Tiedotustutkimus*, 5 (4), 1982, 104-22.
- PIISPA, Matti. Virittääkö valistus? *Tiedotustutkimus*, 5 (3), 1982, 41-50.
- TYÖRYHMÄ. Hetken kuluttua: uutiset! *Tiedotustutkimus*, 4 (4), 1981, 3-21.